

ВІДГУК

офіційного опонента,

кандидата педагогічних наук, доцента

Скрипника Сергія Васильовича

на дисертацію

Ломаки Ольги Сергіївни

«ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ ВИХОВНІЙ РОБОТІ»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується загостренням екологічних проблем, що зумовлює необхідність формування екологічно відповідальної особистості, здатної усвідомлювати цінність природи та діяти відповідно до принципів сталого розвитку. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема екологічного виховання молодшого покоління, зокрема у системі початкової освіти.

Важливу роль у цьому процесі відіграє позакласна виховна робота, яка має значний потенціал для формування в учнів екологічної компетентності, ціннісного ставлення до природи та екологічно грамотної поведінки. Саме тому дисертаційне дослідження Ломаки Ольги Сергіївни є своєчасним, актуальним і таким, що відповідає сучасним потребам педагогічної науки та освітньої практики.

Позитивним є ґрунтовний аналіз стану досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній літературі, на основі якого автором чітко визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Методологічні та теоретичні засади роботи спираються на системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та аксіологічний підходи, що забезпечує наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Структура роботи логічна, змістовно виважена та підпорядкована досягненню поставленої мети.

Заслугує на схвалення чіткість і коректність понятійно-термінологічного апарату дослідження. Авторкою уточнено сутність ключових понять «екологічна компетентність молодшого школяра» та «формування екологічної компетентності у позакласній виховній роботі», що дозволяє розглядати їх як інтегративні утворення, пов'язані з готовністю учнів до екологічно доцільної діяльності та відповідальної поведінки у природному середовищі.

Наукову цінність становить розроблена й експериментально перевірена модель формування екологічної компетентності молодших школярів у позакласній виховній роботі, яка включає методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та критеріально-результативний блоки.

Обґрунтовано педагогічні умови ефективності цього процесу, зокрема:

- оптимізацію форм, методів і технологій позакласної виховної роботи;
- актуалізацію пізнавального інтересу учнів до екологічних знань;
- поєднання навчальної та позакласної діяльності з метою формування екологічно грамотної поведінки.

Значущим є визначення компонентів екологічної компетентності (мотиваційно-особистісного, пізнавально-когнітивного, поведінково-діяльнісного), критеріїв та показників її сформованості, а також характеристика рівнів – високого, середнього та низького.

Експериментальна частина дослідження відзначається ретельною організацією та достатньою вибіркою (441 учень та 52 учителі). Отримані результати засвідчують позитивну динаміку сформованості екологічної компетентності в експериментальних групах, що підтверджує ефективність запропонованих педагогічних умов і методики.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості безпосереднього використання його результатів у діяльності закладів загальної середньої освіти, зокрема в організації позакласної виховної роботи екологічного спрямування в початковій школі.

Розроблена авторкою методика формування екологічної компетентності молодших школярів може бути впроваджена у практику роботи вчителів початкових класів, класних керівників, керівників гуртків, організаторів виховної роботи та педагогів-організаторів як цілісна система педагогічного впливу, спрямована на формування екологічно відповідальної поведінки учнів.

Вагомим практичним результатом дослідження є створений діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості екологічної компетентності молодших школярів (критерії, показники, рівні, методики оцінювання), який може бути використаний учителями та адміністрацією закладів освіти для моніторингу якості виховної роботи екологічного спрямування.

Одержані результати можуть бути використані при розробленні та оновленні програм гуртків і факультативів екологічного спрямування («Екологія рідного краю», «Маленькі екологи»), організації тижнів природи, екологічних акцій, проєктної діяльності, екскурсій, фенологічних спостережень, екологічних стежин, шкільних природоохоронних заходів.

Практичну цінність становить створене у ході експериментальної роботи розвивальне освітнє середовище («екосередовище»), яке включає екологічний музей, екологічні зелені кімнати, екологічний сад, екологічну стежину, куточок незайманої природи, шкільне лісництво, бібліотеку юного натураліста, команди екологічної пропаганди. Запропонована модель екосередовища може бути адаптована до умов різних типів закладів освіти (міських, сільських, опорних, гімназій).

Матеріали дослідження можуть бути використані в системі підготовки та підвищення кваліфікації вчителів початкової школи під час викладання дисциплін «Педагогіка», «Теорія та методика виховної роботи», «Методика навчання інтегрованого курсу “Я досліджую світ”», а також у процесі виконання

курсів, кваліфікаційних і магістерських робіт студентів педагогічних спеціальностей.

Результати дослідження доцільно використовувати у практиці діяльності центрів позашкільної освіти, дитячих еколого-натуралістичних центрів, шкільних лісництв, громадських екологічних організацій, що працюють з дітьми молодшого шкільного віку.

Запропоновані підходи можуть бути використані при розробленні методичних рекомендацій для вчителів і класних керівників щодо організації виховної роботи екологічного спрямування, а також при створенні освітніх програм і проєктів у контексті реалізації ідей Нової української школи та освіти для сталого розвитку.

Отримані наукові результати можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень у галузі теорії та методики виховання, екологічної освіти та компетентнісного підходу в початковій школі.

Результати дисертаційного дослідження пройшли широку апробацію на науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня. Основні положення та висновки дисертації опубліковано у 13 наукових працях, з яких 6 статей презентують основні наукові результати дослідження у фахових наукових виданнях України, у тому числі 2 публікації у зарубіжних наукових виданнях та міжнародних наукових збірниках; 3 публікації мають апробаційний характер і відображають результати участі дисертантки у всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях; 4 публікації додатково висвітлюють окремі аспекти проблеми формування екологічної компетентності молодших школярів.

Разом з тим, робота не позбавлена окремих дискусійних моментів. Зокрема, доцільним було б:

1. Більш чітко розмежувати поняття «екологічна компетентність» та «екологічна культура».
2. Подати ширший аналіз зарубіжного досвіду формування екологічної компетентності молодших школярів.

3. Детальніше розкрити перспективи впровадження результатів дослідження в умовах Нової української школи.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної наукової та практичної цінності дослідження.

У цілому дисертаційна робота Ломаки Ольги Сергіївни є завершеним самостійним науковим дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю, обґрунтованістю висновків і відповідністю вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за №155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44, зі змінами, Постановою КМ №341 від 21.03.2022 р.), а авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент

Кандидат педагогічних наук, доцент

Скрипник Сергій Васильович

доцент кафедри екології та біологічної освіти

Хмельницького національного університету

Сергій СКРИПНИК

Підписаний
13.04.2023
В.Степанов

